

Vážený pane Hejtmane,
Vážený pane náměstků primátora,
Vážený řediteli České centrály cestovního ruchu,

Jedna z mých charakteristik vyplývajících z mého odborného vzdělání a z pracovních zkušeností je snažit se objasnit problematiku z různých hledisek, aby z ní bylo možno vyvodit důsledky a jednat přesným a jasným způsobem.

V tomto případě
je na prvním místě objasnění, co znamená termín 'Poutní cesta'
a
jaký je význam 'Pouti pro křesťana'
tudíž,
co znamená 'Podniknout pout'.

Toto schéma nám umožňuje odlišit 'Poutní cestu' od 'Církevního cestovního ruchu' a objevit, že existují různé způsoby, jak podniknout 'poutní cestu'.

Po objasnění těchto aspektů můžeme přikročit k identifikaci a výběru návrhů, které mohou být realizovány jak z hlediska destinace a obsahu, tak z hlediska asistenční služby.

Poutní cesta

Slovo pout' je odvozeno z latinského termínu 'per agros', po polích, křížem krážem po venkově, tudíž původně znamenalo putovat po venkově.

'Kráčet, chodit', přemísťovat se, je jednou z hlavních složek Poutních cest.
Avšak putovat, přemísťovat se směrem 'kam' a 'proč'?
Další dvě podstatné složky poutních cest jsou: meta a motivace.

Církev definuje poutní cesty takto:

'Poutní cesty nepatří k běžným projevům náboženského života. Jejich motivace je založena na přirozené víře, že Bůh nabízí lidem setkání zejména na určitých místech...'

Lidé cestovali a cestují z nejrůznějších důvodů. Poutní cesta je cesta 'náboženská', je to cesta do svatého místa. 'Svatost' místa je vázána na možnost setkání s Bohem.

Křesťanství propůjčuje poutní cestě i 'eschatologickou' vizi 'života' umístěním konečné mety prožití našeho 'pozemského času' (životní pouti) do onoho světa, v přítomnosti Boha (motivace). Homo viator se stává homo religiosus.

Poutní cesty nejsou výhradní záležitostí křesťanství. Všechny kultury ve všech dobách měly vždy svá 'svatá místa', do nichž se věřící ubírali u příležitosti 'svátků', aby nabídli oběti a účastnili se rituálů na počest božství.

'Meta' je místo, kde se božství projevilo či projevuje.

'Motivace' je hnací síla, která člověka žene při hledání nadpřirozena. Je člověku vrozená a nabádá ho k hledání odpovědi na základní otázky života: Kdo jsem? Co dělám? Odkud pocházím a kam směřuji?

Otázky, které nemají odpovědi na omezené lidské úrovni, nýbrž na úrovni nadpřirozené a transcendentální.

Proto se člověk ubírá na poutní místo, aby poděkoval božství, poprosil o přízeň, aby dosáhl životní změny v prosbě o odpuštění výměnou za příslib jiného života.

Všechny tyto úvahy se obecně hodí k definici poutních cest.

Kdo podniká poutní cesty?

Homo religiosus.

'Náboženský člověk' nespadá do žádné definované kategorie, protože kdokoli může být náboženský.

Pravdou je, že existují různé způsoby přístupu k náboženství na bázi kulturního vzdělání a společenské vrstvy.

Křesťanské poutní cesty

Je snadné charakterizovat poutní cesty v rámci 'Křesťanských poutních cest':

- meta je místo, v němž se projevilo Božství – Svatá země, Lourdy, Fatima, La Salette, Guadalupe, atd.;
- motivace – setkání s Bohem za účelem poděkování, žádosti o přízeň, obrácení se na víru;
- cesta – přesuny dopravními prostředky, pěšky, atd.

Cesta se stává okamžikem introspekce a zamyšlení nad vlastním životem a minulostí.

Meta je momentem setkání s Bohem.

Motivace je okamžikem odpuštění a příslibu lepšího života.

Poutní cesta se skládá z dalších prvků představovaných obřady a lokálními rituály, jichž se poutníci účastní: pokání, křížové cesty, mše svaté, procesí, atd.

Důležitým aspektem je vývoj poutních cest ve dvou dimenzích: individuální (personální) a sborové (skupina).

Sborové hledisko není zanedbatelné, protože putovat 'společně' znamená navzájem se podporovat a tudíž naučit se otevřít sebe sama 'bližnímu' neboli sdílet, přeměňovat egoismus ve velkorysost a altruismus.

A to je začátek transformace, 'obratu'.

Podniknout poutní cestu

Vydat se na poutní cestu znamená vydat se na cestu revize vlastního života skrze 'introspekci', abychom dospěli ke změně, k 'obratu'.

Několik dodatečných úvah

- Od XIV. a XV. století, s oživením společenské a rodinné úlohy 'ženy' se rozšířil kult Panny Marie. V roli Ježíšovy matky byla spatřována její lidská dimenze, připravená zmírnit a ulehčit mužům tíhu nepříznivého osudu. Zejména od roku 1800 v souvislosti se zjeveními v Lourdech se pomalu rozvíjel kult Panny Marie. Další mariánská poutní místa, která můžeme citovat, jsou například Fatima, La Salette, Banneux, Beauraing, Einsiedeln, Altoetting, Aparecida, Guadalupe. Místa, v nichž se Panna Marie zjevila prorokům, jimž zanechala svá poselství.

- Dalšíh míst spojených s kultem uctívání Panny Marie a zázračnými událostmi ne vždy vázanými na zjevení, jsou tisíce. Všechna jsou převážně spojená s lidovou zbožností.
- Lidová zbožnost je projevem 'prostého' kultu spojeného s vyjádřením 'prosté', ale konkrétní víry, tvořené spíše znamením než 'teologií'.
- Přestože poutní cesta má 'turistický' ráz, má odlišné nároky na služby, které jsou v tomto případě omezenější a prostší, v souladu s logikou 'odříkání' a 'pokání'.

Co vyplývá z těchto úvodních slov o poutních cestách pro toho, kdož má naplánovat a zorganizovat služby?

Jelikož poutníci pocházejí převážně ze střední/nížší společenské vrstvy, jsou zapotřebí

- jednoduchá, ale důstojná a čistá ubytovací zařízení;
- pokud možno ubytování v náboženských strukturách: institutech, kláštorech, útulcích pro pocestné a hostinských pokojů poutních míst;
- přítomnost personálu hovořícího jazyky poutníků k usnadnění komunikace v případě potřeby;
- přítomnost průvodců a doprovodu připraveného vysvětlit 'poutní místo' a jeho poselství;
- rozvržení obřadů a funkcí;
- vybavení poutního místa informačním centrem;
- místo první pomoci pro případy nouze (přítomnost starých, nemocných a handicapovaných osob).

Církevní cestovní ruch

Cestovní ruch je sám o sobě jevem velmi odlišným (a takovým musí zůstat) od poutních cest. Vyznačuje se převážně kulturními rysy a je chápán jako 'spotřební zboží' v pozitivním smyslu slova. 'Náboženská' dimenze cestovního ruchu zůstává převážně v oblasti 'poznávací' a nezasahuje nezbytně aspekt 'obratu', jak je tomu naopak v záměru poutních cest.

Přestože je okamžikem odpoutání se od každodennosti, cestovní ruch musí kromě kulturního růstu umožňovat i vlastní spirituální růst skrze poznání a experimentování se zkušenostmi a zážitky z různých oblastí: kromě náboženské i kulturní, umělecké, ekologické, archeologické, historické, atd.

Církevní cestovní ruch je tedy styčným bodem mezi zážitkem z poutní cesty, která se otvírá kultuře a nejenom jí, a tradičním odpočinkovým a relaxačním cestovním ruchem, který se obohacuje o kulturní a náboženské zážitky.

A právě v této oblasti je třeba pracovat na rozšiřování nabídky.

Turista požaduje služby na úrovni svého postavení či kupní síly. Co se týče hotelů, restaurací a doprovodných služeb, musí být proto nabídka umístěna na středně/vyšší úrovni. Církevní turistika může být záležitostí jak velkých tak malých skupin či jednotlivců (zvážit kapacitu ubytovacích zařízení).

Při vytváření programů a nabídek za účelem předložení skutečně hodnotného návrhu jak z hlediska turistického (odpočinek, krajina, zážitky), tak z hlediska kulturního (muzea, archeologické oblasti, historická města, umění, atd.) a náboženského (poutní a kultovní místa, náboženská a lidová jubilea), lze vycházet ze dvou extrémů.

Proto je tedy v přítomnosti poutního místa složka 'Poutní cesty' dominantní. Pravdou je, že kdo se sem vrátí (a mnozí se skutečně na poutní místa vrací, aby si zážitek zopakovali) se snaží jít za hranici pouhého zážitku, poznat souvislosti, v nichž se nachází, a setkat se s místními lidmi. Proto jsou výlety do okolí poutního místa a možnost setkání logickým doplňkem a završením zážitku z poutní cesty.

Dotknout se aspektu církevního či náboženského znamená pro klasický cestovní ruch umožnit turistovi doplnit vlastní kulturu o prvek, který je nám dán od přírody a který vyplývá na povrch v každém uměleckém výrazovém prostředí (literatuře, malířství a hudbě).

Navštívit nějaký chrám pro jeho uměleckou a architektonickou hodnotu již znamená přiblížit se posvátnému. Stejně tak jako zajít do chrámu, abychom si poslechli koncert. Účastnit se církevního obřadu pak znamená završit tím nejúplnějším způsobem návštěvu, kterou z turistického hlediska můžeme vykonat.

V tomto případě je naprosto zásadní přítomnost profesionálních průvodců připravených čelit tématu 'posvátného' v umění, aby tak mohl být umělecký výtvar v podobě plátna či sochy po všech stránkách pochopen a přijat.

V žádném případě neruší, ba naopak, je podstatným prohloubením tématu, seznámit turisty s náboženskou realitou a zařadit ji do nabídky klasického cestovního ruchu, jelikož představují důležitou složku každodennosti a kultury místa. Tak například objevit, že pivo vzniklo v nějakém klášteře není na škodu, stejně tak že parfémy, esence, olej, víno a likéry byly vyrobeny a šířeny

mnichy a řádovými sestrami s vášní pro bylinkářství sběr aromatických a léčivých rostlin.

Navštívit města zahalená do smogu a utopená v silném provozu a hluku a naopak zažít prohlídku kláštera uprostřed lesní zeleně a přírody, může přinést poučení o mnoha věcech, zejména o tom, že je možné žít jinak.

Na závěr bych doporučil věnovat maximální pozornost přijetí.

Přijetí vyskloňované ve všech pádech, avšak zejména:

- pozornost věnovaná osobě, navození pocitu pohody tím, že budeme mluvit jejím jazykem, že jí nabídneme správné pohostinství jako služby za odpovídající ceny a korektní fyzickou asistenci (pro handicapované osoby a nemocné) a duchovní asistenci s tím, že zaručíme přítomnost kněží či řeholníků;
- kulturní úroveň – profesionální průvodci, kteří se vyznačují láskou ke své zemi, kultuře a své práci.

Příklady návrhů již konsolidovaných a známých poutních cest jsou:

Lurdy kam ročně přijíždí více jak 6 milionů poutníků z celého světa, dále pak Fatima, Santiago de Compostela, Loreto, Řím, atd. pokud chceme citovat jen některé v Evropě, a Svatá země na Středním Východě.

Operátoři vycházeli z těchto center, aby vytvořili turistickou nabídku, která by doplnila poutní cesty zejména pro ty, kdož se do těchto míst vrací. Výsledky byly různé, avšak pozitivní v závislosti na okolním prostředí a na tom, co mohlo nabídnout. V každém případě bylo poutníkovi umožněno poznat prostředí, kulturu a lidi, se kterými se na poutním místě setkává.

Další možnosti, ale méně využívané, protože jejich náboženský aspekt je podceněn nebo nebyla plně zvážena jeho potencialita, jsou Řecko, Turecko, Sýrie, Jordánsko, Rumunsko, Bulharsko, Arménie, atd., které se však v současné době začínají v tomto směru aktivizovat.

Česká republika má zajisté značný potenciál, který může v tomto sektoru dále rozvíjet. Co se týče svatých, stačí zmínit fakt, že Cyril a Metoděj jsou patrony Evropy, nebo vzpomenout Svatého Jana Nepomuckého. Pokud chceme zmínit poutní místa, určitě nám vytane na mysli kult Pražského Jezulátka a početná poutní místa na Moravě. Je však velmi důležité, aby tato místa modlitby byla 'živá', aby byla prožívaná za účasti věřících na obřadech a s přítomností řeholníků a kněží a neprezentovala se jen jako studená a strnulá, leč cenná

'muzea'. Zřejmě je těžké najít místo zjevení, na němž by bylo možno postavit pilíře skutečné poutní cesty, avšak zcela určitě jsou tu početná místa zbožnosti, modlitby a uctívání Panny Marie, která si zasluhují, aby byla valorizována a zařazena do návrhu itinerářů církevního cestovního ruchu po České republice.

To, co pro církevní turistiku na italském trhu udělal ředitel ZZ CzechTourism v Miláně, stojí bez pochyby za zvážení a musí být zdůrazněno. Někteří operátoři přijali pozvání k prohloubení a seznámení se na místě s tím, co Česká republika může v tomto sektoru nabídnout. Jako ODP jsme v to uvěřili a proto jsme zařadili dva návrhy itinerářů do našeho programu. Setkali jsme se s místními spolupracovníky, kteří též uvěřili v tento projekt, který byl úspěšně zahájen a nyní musí být podporován a je třeba mu dát větší viditelnost. Na druhé straně podpora lokálních operátorů a dodavatelů služeb musí být zaměřena na kvalitu a potlačení růstu cen. To je silná stránka, na kterou se operátoři musí zaměřit, bereme-li v úvahu konkurenci s ohledem na nabídku již konsolidovaných destinací a zejména bereme-li v potaz obecnou ekonomickou situaci.

Myslím, že směrodatný a vítězíci prvek této nabídky je právě tento: nabídnout novou alternativu, kulturně hodnotnou a bohatou na náboženský obsah s dobrou úrovní služeb za konkurenceschopné ceny.

Ing. Giampiero Momo

ředitel ODPT

www.odpt.it

ODPT (Opera Diocesana Pellegrinaggi di Torino) je organizační a propagační servis pro poutní cesty a itineráře církevního cestovního ruchu v Itálii a v zahraničí, poskytovaný Turínskou arcidiecézí a rozšířený o další diecéze kraje Piemontu. Krom toho představuje platnou odbornou a pastorální podporu kněží, odpovědných pracovníků komunit a sdružení, která chtějí propagovat poutě se zvláštními skupinami.

ODPT jako tour operátor segmentu církevní turistiky a poutních cest působí na trhu nepřetržitě od roku 1924.